

Skolen i årets løb

Folketingsåret 2002-2003

Af Signe Holm-Larsen

<i>Værdien af uddannelse?</i>	218
<i>En revideret folkeskolelov</i>	219
<i>Folkeskolens faglighed, rummelighed og prøver</i>	223
<i>10. klasse fortsat til debat</i>	224
<i>De gymnasiale uddannelser under revision</i>	225
<i>Samordning af vejledning</i>	228
<i>Universitetsforliget og CVU'erne</i>	232
<i>Andre lovændringer mv.</i>	234

2002-2003 har også på uddannelsesområdet været præget af, at det var regeringens 2. funktionsår, og at mange områder var klar til lovgivning, f.eks. folkeskoleområdet og universitetsområdet. Desuden opnåedes forlig på det gymnasiale område. Alt i alt en række betydningsfulde markeringer.

Kontinuitet har præget ikke alene de politiske mærkesager, men også personkredsen bag. Der er således kun sket ganske få udskiftninger af medlemmerne i Folketingets uddannelsesudvalg.

Uddannelsesudvalget som valgt ved folketingsårets begyndelse 2.10. 2002.

<i>Medlemmer:</i>		<i>Stedfortrædere for:</i>
1. Else Winther Andersen (V) (formand)	1-4	Jens Christian Larsen (V), Leif Mikkelsen (V),
2. Gitte Lillelund Bech (V)		
3. Peter Christensen (V)		
4. Tina Nedergaard (V)		
5. Louise Frevert (DF)	5-6	Birthe Skaarup (DF), Søren Krarup (DF)
6. Karina Sørensen (DF)		
7. Helle Sjelle (KF)	7-8	Knud Erik Kirkegaard (KF),
8. Else Theill Sørensen (KF)		
9. Bodil Kornbek (KRF)	9	Helga Moos (V),
10. Carsten Hansen (S)	10-14	Anne-Marie Meldgaard (S) Torben Hansen (S)
11. Frank Jensen (S)		
12. Nicolai Wammen (S)		
13. Lene Jensen (S)		

→

<i>Medlemmer:</i>	<i>Stedfortrædere for:</i>	
14. Thomas Adelskov (S)		
15. Aage Frandsen (SF)	15	Morten Homann (SF),
16. Marianne Jelved (RV) (næstformand)	16	Anders Samuelsen (RV)
17. Pernille Rosenkrantz-Theil (EL)	17	Anne Baastrup (SF)

Den politiske diskussion i Folketingssalen har da også vist, at man kender hinandens positioner og holdninger, og at mange bolde spilles på udvalgsniveau.

Værdien af uddannelse?

Det år, der er gået, indebar en bemærkelsesværdig diskussion om, hvorvidt længerevarende uddannelse set ud fra en økonomisk synsvinkel – både personlig og samfundsmæssig – kan betale sig.

Diskussionen blev igangsat af offentliggørelsen af 2002-udgaven af OECD-rapporten »Education at a Glance«. I en pressemeddelelse af 29. oktober 2002 nævntes bl.a., at i Danmark tjener personer med en universitetsuddannelse 51% mere end personer, for hvem afsluttet ungdomsuddannelse er højeste uddannelsesniveau. Personer, for hvem grundskolen er slutniveau, tjener til gengæld 14% mindre end personer med afsluttet ungdomsuddannelse. Kun i Belgien, Finland og Sverige er forskellen mellem indkomsten for de kortuddannede og dem med en ungdomsuddannelse mindre end i Danmark. Forskellene er størst i Italien, hvor en kortuddannet tjener hele 42% mindre end en person med en afsluttet ungdomsuddannelse. Er man dansker, må man altså se i øjnene, at længere uddannelse kun i nogen grad omsættes i en forbedret livsløn.

Også i forhold til arbejdsledighed spiller uddannelsens længde en mindre rolle i Danmark end i andre europæiske lande. Blandt danske mænd er ledigheden for gruppen med grundskolen som slutniveau 4%, mens den blandt universitetsuddannede er 3,5%. For kvindernes vedkommende er ledigheden henholdsvis 6,2% og 3,1%. I OECD-gennemsnittet er ledigheden blandt kortuddannede mænd 8,9%, mens den blandt universitetsuddannede er 2,8%. For kvindernes vedkommende er tallene henholdsvis 9,4% og 3,5%. Heller ikke når det drejer sig om at bide sig fast på arbejdsmarkedet, er længere uddannelse altså en særlig solid forsikring for den enkelte dansker.

Alligevel har det siden 1960'erne været en indiskutabel forudsætning for de vest-europæiske landes uddannelsespolitik, at det for samfundet som helhed er en god idé at investere i uddannelse, fordi det kan give øget økonomisk vækst, udtrykt ved en positiv sammenhæng mellem investeringer i human capital og økonomisk vækst. Denne holdning er stadig udbredt, og den er tilsyneladende først nu ved at blive anfægtet af, at de danske uddannelsesresultater i de senere år på flere fronter har været genstand for en stadig mere nærgående kritik.

Relationerne mellem uddannelseslængde og samfundsmæssigt udbytte heraf er i det forløbne år bl.a. sat i perspektiv af den seneste bog af professor Erik Jørgen Han-

sen: *Uddannelsessystemerne i sociologisk perspektiv*.¹ Bogen har sat markante spor i uddannelsesdebatten. Erik Jørgen Hansen oplister her fem aspekter af, hvad han benævner uddannelseskrisen:²

1. At den primære socialisering i stigende grad er flyttet fra familierne til uddannelserne
2. At familiernes og skolens monopol på vidensformidling er brudt af vor tids elektroniske kommunikationskanaler
3. At accelerationen i samfundsændringer giver ungdommen mere usikre livsperspektiver end tidligere generationer
4. At der hersker uklarhed med hensyn til, hvilken slags kundskaber og færdigheder fremtidens samfund egentlig vil få brug for
5. At arbejdsløsheden bevirker, at jobs, der tidligere kunne bestrides med kortere uddannelse, nu overtages af personer med lange uddannelser, hvorved arbejdsløsheden væltes over på de kortuddannede, uden at en tilsvarende samfundsmæssig kvalitetsforøgelse kan dokumenteres.

Debatten om uddannelses betydning for samfundsvækst er nu altså åbnet – med hvad det har af konsekvenser for nøglebegreber som lige adgang for det enkelte individ til basisuddannelse og livslang efter- og videreuddannelse. Konstateringen af, at valg af uddannelse har stor betydning for den enkeltes personlige udfoldelsesmuligheder, var i øvrigt det nærmeste, statsminister Anders Fogh Rasmussen kom en omtale af uddannelsesforhold i sin åbningstale: »Vi skal udvikle et samfund, hvor alle har en fair chance for at udnytte deres evner, et samfund, hvor det enkelte menneske har et håb om at kunne forbedre sin situation. Et samfund, hvor det er muligt at bevæge sig fra bistandsklient til bankdirektør«. ³ Visionen er smuk, men det er – selv i det danske samfund, som prioriterer livslang uddannelse højt – dog nok et fåtal, der oplever en sådan karriere – og at karriereforløbet under mindre gunstige omstændigheder eventuelt kan tage den modsatte retning har åbenbart ikke forekommet relevant i den givne sammenhæng.

En revideret folkeskolelov

Det var, hvad denne samling bragte folkeskolen – ikke en ny lov, som offentligheden ellers var blevet lovet. Det trak i sidste folketingsår længe ud med de politiske forhandlinger om et folkeskoleforlig, og de udviklede sig efter sommerferien til en rigtig cliffhanger, idet en bred løsning heller ikke på dette tidspunkt umiddelbart var til at få øje på. ⁴

Usikkerheden rådede også efter folketingsårets begyndelse. Så sent som medio oktober 2002 lød det: »Heller ikke i går lykkedes det Ulla Tørnæs at nå til enighed med de tilbageværende partier i forhandlingerne om et nyt folkeskoleforlig. Det er fortsat spørgsmålene om bindende, landsdækkende læseplaner samt rammerne for at dele eleverne op i hold på tværs af klassetrinnene, der deler parterne. Det er Venstre, De Konservative, Dansk Folkeparti, Socialdemokratiet, De Radikale og SF, som sidder rundt om forhandlingsbordet«. ⁵ Forliget blev endelig indgået 14.11. 2002, og lovforslaget blev udsendt til høring primo december 2002. ⁶

DLF's medlemsblad *Folkeskolen* skrev på lederplads, at regeringens måde at gribe sagen an på havde kastet ministeren »ud i et håbløst forhandlingsforløb, der resulterede i en ny forligskreds uden Det Radikale Venstre og Socialistisk Folkeparti, men med Det Konservative Folkeparti og Dansk Folkeparti, der begge mener, at svaret på tidens udfordringer skal findes i de gode gamle dage. Dengang da solen altid skinnede, og eleverne blev delt efter evner og undervist i et fast, overskueligt pensum. Det er der ikke meget fremtid i«. ⁷

Og hvad kom forliget, og dermed lovforslaget, så til at rumme? Blandt væsentlige styringsændringer skal her nævnes indførelsen af bindende nationale trinmål i fagene og bindende minimumsårstimetale. Dette betyder for en række kommuner en udvidelse af lærertimeforbruget. Samme vej trækker udvidelsen af undervisningen i dansk, matematik og idræt. Af andre større ændringer kan nævnes, at engelskundervisningen rykkes et år frem, at der bliver øget adgang til anvendelse af holddannelse, og at der fastlægges en indholdsbeskrivelse af virksomheden i børnehaveklassen.

Ved forslagens 1. behandling udtrykte Gitte Lillelund Bech sin glæde over, at »vi med ændringerne af folkeskoleloven er meget tæt på at kunne opfylde denne (red.: partiet Venstres) vision« for »fremtidens folkeskole«. Og hun tilføjede: »Med ændringerne lægges op til en kombination af central opstramning af folkeskolens indhold og øget kommunalt selvstyre, hvad angår folkeskolens rammer, og det er helt i tråd med Venstres ønsker«. Hun gav derefter en række eksempler på centrale stramninger, mens det øgede kommunale selvstyre blev forklaret med ophævelsen af reglerne om antal skoledage.

En del af drøftelserne omhandlede lovforslagets finansiering, hvor udgiftsskønnet fra Undervisningsministeriets side er 280 mio., når loven er fuldt implementeret, og hvor KL's skøn ligger på 400 mio. Thomas Adelskov (S) var bekymret: »Flere medier refererer finansministeren for, at man ude i kommunerne ikke skal forvente flere penge næste år som følge af en folkeskolereform, men tværtimod se frem til besparelser og nedskæringer og indskrænkninger på hele folkeskoleområdet«. Undervisningsminister Ulla Tørnæs (V) henviste til økonomiaftalen mellem regeringen og KL for 2000-2002, hvor parterne var enige om, »at der er et potentiale til at forbedre ressourceudnyttelsen, som gør det muligt for kommunerne under ét at nedbringe ressourceforbruget pr. elev frem til 2005«. Dette fremkaldte følgende kommentar fra Carsten Hansen (S), at man fra socialdemokratisk side er »selvfølgelig meget optaget af, at den gode aftale, vi har fået lavet, ikke bliver udhulet af finansministeren, så det bliver økonomitænkning og ikke uddannelsestænkning, der er gældende«.

Et andet punkt, som vakte debat, var spørgsmålet om konsekvenserne af indførelsen af bindende trinmål. Bodil Kornbek (KRF) udtrykte det således: »Hvordan tænker man i forligskredsen, at man nu skal følge op på de her bindende mål? For det går jo ikke med den der slendrian ... Hvordan skal vi få klaret, at Jens nu også læser, i hvert fald når han går ud af 2. kl.? Er det flere prøver, eller hvad forestiller man sig?«

Også den øgede adgang til holddannelse fik en del ord med på vejen. Det fik bl.a. Pernille Rosenkrantz-Theil (EL) til at rette dette spørgsmål til Socialdemokratiet: »Hvordan stemmer det at lave en delt folkeskole ... overens med begreber som frihed, lighed, solidaritet og fællesskab?«

Det kom til at betyde et brud med tidligere forligspraksis på området, at RV og KRF valgte at stå uden for forliget og stemme imod forslaget. I dagspressen lød kommentarerne bl.a.: »Tradition sprængt i sidste sekund. Med folkeskoleforliget sprænges en 100 år lang tradition for brede politiske aftaler om folkeskolen med permanent deltagelse af degnenes klassiske allierede hos Det Radikale Venstre«. ⁸ Ved 1. behandlingen kommenterede Marianne Jelved (RV) sit partis holdning således: »Regeringens brud på folkeskoleforliget i april 2001 i forbindelse med ophævelse af den obligatoriske modersmålsundervisning gjorde jo, at det var nemt at slippe af med SF og Det Radikale Venstre ... Med skoleforliget sættes der nu statslige mål, og det går ind i læreprocessen, ind i skoleforløbet, og det er det, Det Radikale Venstre ikke vil medvirke til«.

Nogle få mindre justeringer af lovforslaget foregik under udvalgsbehandlingen og medførte bl.a. præcisering af begrebet »små skoler«, hvor ledelsen kan være fælles for flere institutioner, som enkeltsporede skoler med klasser, der omfatter flere klassetrin (ikke årgangsdelt undervisning inden for 1.-7. klassetrin), og skoler med normalt ikke over 150 elever. Ingen bad om ordet ved hverken 2. eller 3. behandling, og forslaget blev vedtaget med 92 stemmer (V, S, DF og KF) mod 16 (SF, RV, EL og KRF).

Offentlighedens modtagelse af forliget var overvejende positiv, men kommentarerne var alligevel noget blandede. De bindende nationale trinmål blev af nogle, herunder erhvervslivet, vurderet som en garanti for øget faglighed, af andre som et angreb på det kommunale selvstyre. ⁹ Skole og Samfund karakteriserede folkeskoleforliget som »en buket med pæne blomster og få torne« og glædede sig over, at forliget rækker hen over midten.

Formanden for KL's Børne- og kulturudvalg borgmester Bjørn Dahl, Roskilde, fandt timetalsudvidelsen »absurd« og mente, at »med fokuseringen på timetal som mål lægges der med lovforslaget op til en centralistisk dobbeltstyring af folkeskolens opgaveløsning. ¹⁰ Det er vores holdning, at denne dobbeltstyring vil lægge gift ud for kommunernes arbejde med udviklingen af folkeskolen«. Han forventede, at det ville blive »betydelige merudgifter, som timetalsudvidelserne medfører« og tilføjede: »Vi må i KL konstatere, at regeringen med det foreliggende lovforslag ikke har levet op til juniaftalen« (red.: økonomiaftalen for 2003). I KL's høringsvar efterlyses i forlængelse heraf muligheder for fleksibel kommunal styring med hensyn til tilrettelæggelsen af bl.a. skolestart, samarbejde mellem folke- og skolebiblioteker, fælles ledelse for flere skoler og skoledistrikter.

Disse områder er imidlertid omfattet af det forsøgs- og udviklingsprogram »En skole i bevægelse«, der er udviklet i tilslutning til vedtagelsen af L 130. ¹¹ Der er i alt afsat 25 millioner kroner til programmet, som har syv indsatsområder:

1. *Udvikling af naturfag.* Der fokuseres på sammenhængen i naturfagsblokken samt ændrede prøveformer og projektopgaver inden for naturfagene, herunder geografi, som ikke i dag er et prøfefag.
2. *Prøve- og arbejdsformer.* Målet er at skabe bedre samspil og sammenhæng mellem undervisningen og prøverne, herunder udvikling af prøver med brug af internet og prøveformer, der tilgodeser ændrede tilrettelæggelsesformer som undervisningsdifferentiering, tværfagligt projektarbejde, intern evaluering, fordybelsesaktiviteter og gruppeprøveformen. Endvidere belyses prøvernes samspil med aftageruddannelser og sammenhæng mellem prøver og eksaminer inden for forskellige dele af uddannelsessystemet.
3. *En mere sund livsstil.* Idrætsaktiviteter skal derfor fremmes i både skole og SFO, f.eks. med fokus på dans og drama, etablering af frivillig undervisning uden for skoletiden og inddragelse af lokalsamfundets øvrige aktører og faciliteter inden for idræt/motion/bevægelse.
4. *Tryghed for alle.* Mobning og utryghed i skolen skal reduceres ved metode- og procesudvikling i forhold til bl.a. integration af tosprogede elever, og indsatsen mod vold og mobning skal fastholdes og om nødvendigt intensiveres.
5. *Fritid med fællesskab og udfordringer.* Der skal på forsøgsbasis udvikles aktiviteter, der understøtter børns overgang fra SFO'ens kontrollerede fremmøde til det friere klubtilbud, herunder en videreudvikling af skolernes fritidstilbud med inddragelse af skolens undervisningsfaciliteter.
6. *Flere aktive forældre.* Der skal iværksættes udviklingsarbejde og forsøg med nye, mere fleksible former for forældres deltagelse i skolens virksomhed.
7. *Lokale løsninger.* Der ønskes forsøg med mere fleksible, lokale løsninger, f.eks. i forbindelse med bibliotekstilbuddet, tilrettelæggelsen af skoledistrikterne samt fælles skoleledelse for flere skoler og fælles ledelse mellem skole og dagtilbud, også uden for landdistrikter og mindre bymæssige bebyggelser.

Med de syv indsatsområder lægges der op til en successiv gennemførelse af kommende ændringer, idet der bl.a. peges på nogle af de områder, som ikke var formuleringsklare ved folkeskoleforliget, fordi man eksempelvis skønnede, at der var behov for yderligere erfaringsindsamling til nuancering af områdeanalysen. Ikke mindst punkt 7 perspektiveres af at blive set i forbindelse med KL's høringssvar som omtalt s. 221.

Et nøgleord i dette udviklingsarbejde, så vel som i regeringens lovgivningsarbejde generelt, er udtrykket »nye, mere fleksible løsninger«. Hvad dette begreb mere konkret indeholder, er imidlertid sjældent klart defineret, men det får dog en vis substans, når det ses i relation til regeringens generelle holdning til økonomi: Fleksibiliteten må ikke gerne koste ekstra.

Folkeskolens faglighed, rummelighed og prøver

Og uanset al diskussion om nye bestemmelser fortsætter dagligdagen i folkeskolen med fortsat debat om de problemstillinger, som ikke så let finder en her-og-nu løsning. I årets løb har der især været fokus på rummelighedsbegrebet over for res-

sourceforbruget til specialundervisning, evaluering af prøver og karaktergivning samt 10. klasses berettigelse. Karakteristisk er således denne KL-udtalelse:¹² »I en tid med stram kommunal økonomi er det væsentligt at kunne styre udgifterne på folkeskoleområdet, men det betyder ikke, at det af den grund er formålsløst samtidig at arbejde med begrebet rummelighed. Man har således gennemført en række kurser for at udbrede kendskabet til KL's opfattelse af begrebet og er kommet med direkte anvisninger til handlemuligheder og »værktøjer«.

Udtalelsen følges op af et interview i »Skolebestyrelsen« med cheføkonom Jan Olsen i KL, som mener, at »ressourcerne i folkeskolen kan anvendes bedre. Lærerne skal bruge mere af deres tid på undervisning, antallet af elever pr. lærer skal være højere ... Og så skal folkeskolen være mere rummelig. Visiteringen til specialundervisningen er løbet løbsk«.¹³ Og han fortsætter: »Faktisk har vi aldrig nogensinde brugt så mange penge på specialundervisning, som vi gør i disse år. Normalbegrebet synes at blive mere og mere udtyndet«.

Ikke så megen tvivl om indholdet i begrebet rummelighed set under denne synsvinkel: Rummelighed er det mantra, der skal vende udviklingen i folkeskolens stigende udgiftsniveau.

Debatten om faglighed, rummelighed og urolige elever blev også kommenteret i sidste års udgave af denne artikel.¹⁴ Rummelighedsbegrebet har både pædagogiske og økonomiske aspekter til fælles med specialundervisning. Derfor vækker det opmærksomhed, at hver tredje kommune for det kommende skoleår har besluttet at skru ned for tilbud til børn med vanskeligheder i skolen.¹⁵

Også fordi det må sammenholdes med den samtidige omtale af, at flere og flere skoleinspektører vælger at sende urolige børn i total hjemlig isolation med ganske få timers hjemmeundervisning om ugen – en foranstaltning, der i sin intention hjemler forældrenes frihed til at lade deres børn opfylde undervisningspligten på anden måde end i folkeskolen, jf. folkeskolelovens § 33, stk. 2. Beslutningen om udelukkelse fra undervisningen kan træffes af skolelederen alene og kræver ikke forældrenes accept.

Men udelukkelse fra undervisningen er samtidig et dilemma: På den ene side undrages de urolige børn, når de isoleres fra undervisningen, også det sociale fællesskab med andre børn. På den anden side kan det ikke være rimeligt, at flertallet af rolige børn ustandselig distraheres i deres læreproces af de urolige elever.

Danmarks Evalueringsinstitut (EVA) offentliggjorde november 2002 sin evaluering af folkeskolens prøver.¹⁶ Den påviser bl.a., at fag uden karakterer og prøver prioriteres lavt. Prøvefag som dansk og matematik prioriteres generelt højt af eleverne, mens ikke-prøvefag som historie, biologi og geografi har en lavere status hos både elever, lærere og skoleledelser. F.eks. undlader skolerne oftere at bruge linjefagsuddannede lærere til at undervise eleverne i fag, som ikke afsluttes med prøve. Rapporten rummer en række konkrete anbefalinger til, hvordan ikke-prøvefagenes rolle kan styrkes, f.eks. ved indførelse af standpunktskarakterer, årsprøver, projekter med prøvelignende vurdering og øget brug af fagligt velkvalificerede lærere. Evaluerin-

gen viser også, at mange lærere generelt er tilfredse med folkeskolens afsluttende prøver og betragter dem som en faktor, der styrker bevidstheden om, at folkeskolen er fælles for alle.

Tendenser og resultater blev bl.a. behandlet ved en konference 26.8. 2003 arrangeret af EVA, og fra Undervisningsministeriets side annoncerede man her, at blandt de først ændringer af folkeskolens afsluttende prøver vil være etableringen af en tværfaglig prøve i fysik-kemi-biologi. Dette er sket ved gennemførelsen af de tidligere kommenterede ændringer i folkeskolens prøver, hvor det i lovforslagets bemærkninger til § 14 hedder, at »den nuværende afsluttende prøve i fysik/kemi gøres fælles for de to fag, fysik/kemi og biologi«

Mere selektion, flere prøver og test ... vejen for uddannelserne i de kommende år er ved at sætte spor i landskabet.

Endelig bragte året også en sammenslutning af Folkeskoleelevernes Landsorganisation (FLO) og Danmarks Elevorganisation (DEO), som ved et møde 10.-11. maj har fusioneret til én elevorganisation, *Danske Skoleelever*. Elevorganisationerne beskriver processen med ordene: »25-års splittelse er slut«. Talsmænd for den nye sammenslutning blev Henrik Thing Mortensen, tidligere næstformand for Danmarks Elev Organisation (DEO), og Martin Justesen, tidligere landsformand for FLO. Sammenslutningen varetager herefter alle udmeldinger og enhver politisk repræsentation mv.

10. klasse fortsat til debat

Tilslutningen til 10. klasse er fortsat til debat. Andelen af elever, der vælger at gå i 10. klasse, er i 2003 faldet med 3,3%.¹⁷ Mens 60,1% af eleverne i 9. klasse valgte at fortsætte i 10. klasse i 2002, er det dette år kun 56,8%. Siden 1999 er andelen af elever, der vælger 10. klasse, faldet med hele 7,1%; disse elever er i stedet gået til gymnasierne og erhvervsskolerne. Erhvervsskolerne får 1,3% flere elever fra 9. klasse end året før, men også de gymnasiale uddannelser har stor tiltrækningskraft på de unge. 27,8% af 9. klasse eleverne har valgt en gymnasial uddannelse. Det er en stigning på 1,3% i forhold til 2002 og på 4,1% i forhold til 1999. Den matematiske linje tegner sig for den største stigning, men også hhx og htx har stigende interesse.

Eleverne i 10. klasse vælger i stigende grad en gymnasial uddannelse frem for en erhvervsuddannelse. Således valgte 56,4% en gymnasial uddannelse, hvilket er en stigning på 1,2% i forhold til sidste år og 3,4% i forhold til 1999. Det er især den matematiske linje, der trækker flere elever. Erhvervsuddannelserne er derimod gået en anelse tilbage.

10. klasse har gennem de senere år ført en omtumlet tilværelse og fik som bekendt nye rammer med virkning fra august 2000.¹⁸ Det var samtidig fastsat, at ordningen skulle evalueres efter en toårig periode. Denne evaluering er nu udført for Undervisningsministeriet af PLS RAMBØLL Management,¹⁹ som skriver, at »intentionerne

med loven og bekendtgørelsen er ... indfriet på de fleste områder«. Samtidig nævnes, at en styrket vejledningsindsats over for elever i 9. klasse vil kunne fremrykke valget af ungdomsuddannelse for en del elever.

Rapporten konkluderer imidlertid også »at 10. klasse stadig søges af elevgrupper, der efter 9. klasse er parate til at vælge ungdomsuddannelse«. Den dokumenterer dette udsagn på en opdeling af 10. klasse-eleverne i tre såkaldte klynger af unge. Klynge 1, der tæller ca. 30% af eleverne, består af unge, der er bogligt svage, personligt umodne og ikke er afklarede om, hvad de skal. Klynge 2 dækker ca. 40% af 10. klasse-eleverne. Det er fagligt velfungerende og personligt modne unge, der er afklarede om, hvilken ungdomsuddannelse de gerne vil have. De unge i klynge 2 tager 10. klasse, fordi de er usikre på deres faglige niveau. Klynge 3 (ca. 30%) rummer bogligt stærke og personligt modne unge, der er relativt afklarede om, hvilken ungdomsuddannelse de vil have. De vælger fortrinsvis 10. klasse, fordi de vil på efterskole. Undervisningsminister Ulla Tørnæs kommenterer forholdet således:

»Men rapporten bekræfter mig også i, at det er muligt at få reduceret andelen af unge, der går i 10. klasse. Vi kan og skal styrke og motivere en del af de unge fra både klynge 1, 2 og 3 til at gå direkte fra 9. klasse til en ungdomsuddannelse ... For eksempel vil den styrkede faglighed i folkeskolen bidrage til, at der er færre i klynge 1, mens den nye vejledningsreform vil være med til at sikre grundskoleeleverne et indgående kendskab til ungdomsuddannelsens krav. Det vil alt andet lige gøre klynge 2 mindre. Med hensyn til efterskolerne og klynge 3 vil det være en særlig politisk udfordring at se på, hvordan man mindsker denne gruppe, da evalueringen peger på, at disse elever ikke har behov for et 10. skoleår«.

10. klasseområdet er således stadig præget af tiltag, der sigter mod en opstramning af elevernes uddannelsesvalg. Bestræbelser på at mindske antallet af elever, der går vejen om ad 10. klasse, har imidlertid været kendetegnende for den seneste halve snes års lovgivningsovervejelser på området – og det er ikke umiddelbart muligt at konstatere større ændringer i 10. klasses popularitet hos elever og forældre.

Det må vist også på dette punkt erkendes, at det ikke er nogen enkel sag at ændre kursen på et tankskib af folkeskolens størrelse.

De gymnasiale uddannelser under revision

Sættes der lighedstegn mellem bemærkelsesværdige aktiviteter på et uddannelsesområde og forhandlingerne i Folketinget, har dette år ikke bragt meget nyt. I folketingsammenhæng blev det til et forslag om at skabe hjemmel til at etablere internationale hold, hvor elever kan gennemføre et semester eller mere i udlandet med fuld merit, så studietiden ikke forlænges.²⁰ Forslaget, der blev vedtaget med 66 stemmer (V, DF, KF og KRF) mod 43 (S, SF, RV og EL), mødte vanskeligheder, fordi ordningen ikke er ledsaget af anden offentlig støtte end SU. Men alt andet lige, dog et lille skridt i retning af at give den internationale dimension et reelt indhold i skolernes praksis.

Til gengæld har der været travlhed bag kulisserne, idet året bragte forlig om både hf alene og de gymnasiale uddannelser. Lovforslag forventes fremsat i samlingen 2003-04 med virkning fra august 2005. Selvom emnet er berørt i en række andre af dette temanummers artikler, skal det alligevel have en kommentar med på vejen også i denne sammenhæng, da emnet har fyldt meget i årets uddannelsesdebat.

Hf-forliget var det første. Ulla Tørnæs præsenterede kort før jul 2002 sit forslag om »hf-plus« således:²¹ »Hf skal – på samme måde som i dag – give adgang til alle korte og mellemlange videregående uddannelser. Når jeg bruger betegnelsen »hf-plus«, skyldes det, at hf'erne efter de to år vil stå med bedre forudsætninger end i dag for at begynde på en videregående uddannelse. Faget dansk skal således have flere timer i hf-uddannelsen. (...) Fordi en toårig hf-uddannelse ikke kan give det samme faglige afsæt som en treårig gymnasieuddannelse, har jeg foreslået, at der bliver mulighed for en etårig overbygning (som jeg indtil videre har kaldt hfx) på den nye toårige hf. Hfx skal være et tilbud til det mindretal af hf'erne, der ønsker en lang videregående uddannelse«. De nuværende regler om optagelse på hf bibeholdes.

Som det ses, giver hf uændret grundlæggende kompetence til optagelse på enhver videregående uddannelse, også de lange – dog afhængigt af den enkelte hf-kursists valg af fag og den pågældende videregående uddannelses specifikke krav til den adgangsgivende eksamen. Den foreslåede hf-ordning indebærer altså ikke på forhånd nogen indskrænkning med hensyn til korte og mellemlange videregående uddannelser.

En fuld hf kommer herefter til at bestå af: Dansk A, engelsk B og historie B samt matematik, biologi, geografi, kemi, religion, samfundsfag, idræt, praktisk/musisk fag, alle på C-niveau, og 2-4 valgfag, som minimum to fag på B-niveau eller et på B og to på C-niveau. Dansk Industri kritiserer forslaget, som man anser for at være en skjult udvidelse til en treårig hf.

Et halvt års tid senere – natten mellem den 27. og 28. maj kl. 4.45 – faldt også det brede forlig om alle de gymnasiale uddannelser, herunder hf, på plads.²² Forligspartnere var denne gang næsten alle Folketingets partier, dvs. også Kristeligt Folkeparti og Det Radikale Venstre, som ikke er med i folkeskoleforliget; dog ønskede Enhedslisten ikke at medvirke af frygt for, at reformen vil åbne for stigende klassekvotienter.²³

Forliget indebærer en ophævelse af gymnasiets nuværende linjedeling, så eleverne fremover begynder på et fælles grundforløb, der skal give faglig indsigt og forståelse samt en indføring i gymnasiale arbejdsmetoder som grundlag for senere valg og gennemførelse af studieretning, for så efter 1/2 år at specialisere sig ud på studieretningsforløb.

Ophævelsen af linjedelingsprincippet kommenteres af Klassikerforeningen på lederplads således: »Linjedelingen har faktisk været garant for, at der er den sammenhæng mellem evner og interesser og valg af fag, som er forudsætningen for, at et højt fagligt niveau kan nås. Latinen er således med til at sikre det sprogligt-humanistiske niveau på den sproglige linje. Begejstringen for ophævelsen af linjedelingen er hver-

ken udtalt hos sproglærerne eller hos lærerne i de naturvidenskabelige fag, idet det sandsynligvis medfører et lavere niveau for sprogene og for naturvidenskabelige fag som fysik og kemi». ²⁴

Det kan i denne forbindelse nævnes, at eleverne, når de søger optagelse i gymnasiet, skal give en foreløbig interessetilkendegivelse i forhold til studieretningsvalg af hensyn til skolernes planlægning, således at rektorerne fra starten har mulighed for at danne klasser, der svarer til skolens tilbud af studieretninger – dette forhold er selvsagt administrativt begrundet, men i praksis bliver det interessant at se, hvor mange elever der rent faktisk ønsker at skifte klasse efter det første halve års grundforløb. Det kan godt tænkes, at det bliver ret få elever. Og hvis det bliver resultatet, kan man spørge sig selv om, hvor stor en realitetsforskel der i grunden er mellem en opdeling i studieretninger og i linjer.

I øvrigt skal det være muligt indtil grundforløbets afslutning at skifte fra den ene gymnasiale uddannelse til den anden, for eksempel fra det almene gymnasium til højere handelseksamen eller fra denne til højere teknisk eksamen. ²⁵

Grundforløbet består i det almene gymnasium af fagene dansk, engelsk, historie, idræt, matematik, samfundsfag, et kunstnerisk fag, et naturvidenskabeligt fag og 2. fremmedsprog samt en timeramme til »almen studieforberedelse«. I grundforløbet indgår desuden et naturvidenskabeligt forløb samt et forløb i almen sprogforståelse. Sidstnævnte kommer til at indeholde elementer af latin, som med forliget afskaffes som obligatorisk fag i det nuværende sproglige gymnasium. Også geografi var »i lighed med latin dømt ude af den obligatoriske fagrække, men dukkede som fugl Fønix op i form som naturgeografi«. ²⁶

I hhx-uddannelsen består grundforløbet af fagene dansk, engelsk og matematik samt en ramme (»studieområdet«) for virksomhedsøkonomiske, samfundsøkonomiske og kulturelt orienterede temaer både hver for sig og på tværs. 2. fremmedsprog indgår i grundforløbet eller begynder evt. samtidig med studieretningsforløbet efter skolens beslutning. I temaerne indgår sproglige og kommunikative indholdselementer. Forliget indebærer, at den 1-årige hh nedlægges.

I htx-uddannelsen består grundforløbet af fagene dansk, engelsk og matematik samt en ramme (»studieområdet«) for teknologiske, samfundsvidenskabelige og naturvidenskabelige faglige temaer både hver for sig og på tværs. I temaerne indgår sproglige og kommunikative indholdselementer. Ved afslutningen af grundforløbet fordeles eleverne på hold efter valg af studieretning. De har således fællesfag og studieretningsfag på samme hold.

Efter grundforløbet fortsætter alle i studieretningsforløbet, hvor hver elev har et antal valgfag, som udbydes på tværs af studieretningerne, og som derudover kan udbydes på tværs af alle fire gymnasiale uddannelser. Specielt kan der i valgfagsudbuddet indgå obligatoriske fag fra en af de andre gymnasiale uddannelser.

Modtagelsen i offentligheden var stort set positiv. Både Jyllandsposten og Berlingske Tidende beklager dog på lederplads bortfaldet af latin som obligatorisk fag, mens Politiken benytter sig af lejligheden til »at beklage den næsten hysteriske uddannelseskult, hvor vi overuddanner som aldrig før med det resultat, at de, der har de bedste papirer, på bedste gøgeungemaner skubber andre med de nødvendige kvalifikationer til side«. ²⁷

Gymnasieskolen finder det naturligt på lederplads at konstatere, at det »i 100-året for den store skolereform« er »naturligt at vurdere, hvorvidt gymnasiet i sin nuværende form opfylder de krav, borgerne med rimelighed kan stille«. Man finder derfor, at det »er det vigtigste aspekt i en gymnasireform, at uddannelsens to hovedelementer, almindannelsen og studieforberedelsen, fastholdes, men ud fra denne forudsætning er der intet til hinder for ændringer, som vil bringe gymnasiet mere i overensstemmelse med de krav, dagens samfund stiller«. ²⁸

Man glæder sig dog samtidig over, at der afsættes en årlig pulje på 90 mio. kr. til efteruddannelse af lærere og ledere, men tilføjer: »Som helhed rummer forliget muligheder, men også risici, når der skal være udgiftsneutralitet, som finansieres via nedskæringer på det skriftlige arbejde«. ²⁹

Det kan konstateres, at reformen af de gymnasiale uddannelser på flere områder ligger i klar forlængelse af de netop vedtagne ændringer på folkeskoleområdet. Den knæsetter således en national standard, ved at timerammer, fagbeskrivelser og eksamensbestemmelser er fælles, således at slutmålet har samme kvalitative indhold, uanset hvor i landet en gymnasial eksamen består. GL støtter ideen og benytter lejligheden til at kommentere den velkendte gymnasiale eksamenstradition således: »Og politikerne har nu chancen for at modernisere eksamen, så den fra at være Dyrret i Åbenbaringen med nervesammenbrud og psykologhjælp til følge bliver den naturlige afslutning på en moderne og effektiv undervisning. Nogle konkrete eksempler på en modernisering er mere forberedelsestid til såvel skriftlig som mundtlig eksamen, eventuelt også i grupper, synopsis- og projekteksamen, tværfaglighed, portfoliovurdering og temaeksamen«.

Set udefra må det betragtes som en fordel, at der ikke er for store forskelle mellem grundskolen og ungdomsuddannelserne i mål og indhold. Forskelle på dette plan giver anledning til signalforvirring. Det resulterer derfor i et mere stabilt skoleforløb for den enkelte elev, at der er overensstemmelse mellem mål og værdier i det tidligere og det kommende uddannelsesniveau.

Samordning af vejledning

Af mere omfattende lovkomplekser gennemført i denne samling må nævnes vejledningsreformen, som omfatter vejledning om valg af uddannelse og erhverv på alle uddannelsesniveauer (L 104) med konsekvensændringer (L 105). ³⁰ Ved forhandlingerne blev L 104 og L 105 samt B 3, der var fremsat af Socialdemokratiet ved folketingsårets åbning, behandlet sammen. Forslagene har deres rod i B 131, fremsat af Det Konservative Folkeparti 28.3. 2000, og den påfølgende debat i Folketingets Uddannelsesudvalg, der førte til Undervisningsministeriets rapport om tværsektoriel

vejledning, afleveret august 2001. Med undervisningsminister Ulla Tørnæs' ord ved 1. behandlingen: »Dette var således historien om, hvordan et beslutningsforslag fra Det Konservative Folkeparti var anledning til, at en SR-regering gennemførte et analysearbejde, som nu ligger til grund for et VK-lovforslag«.

Medio oktober 2002 blev den længe annoncerede vejledningsreform så sendt til høring. Undervisningsminister Ulla Tørnæs ledsagede høringsforslaget med en bemærkning om,³¹ at »vi må arbejde på at få mindsket gruppen af unge, der træffer et forkert valg, og som falder fra deres uddannelse«. Hun begrundede i øvrigt lovforslaget med, at det havde til formål at gøre vejledningen sektoruafhængig, at begrænse frafald og omvalg af uddannelse, at sikre den enkelte de bedst mulige beskæftigelsesmuligheder og at dække behovet for arbejdskraft inden for de enkelte erhverv.

Ved 1. behandlingen var enigheden slående og de negative kommentarer få. Dog nævnte Thomas Adelskov (S), at »ministeren skulle lytte til arbejdsmarkedets parter, der også i høringssvarene har givet udtryk for, at det er vigtigt at bevare netop de elementer af det hidtidige Rådet for Uddannelses- og erhvervsorientering (R.U.E.), der omhandler koordinering og vidensopsamling, samt dets virke som erfaringscenter«.³² Men på dette punkt skete der ingen ændringer, hvad der indebærer, at R.U.E. nedlægges pr. 31.12. 2003.

Hensynet til arbejdsmarkedsønsker var hovedårsagen til Enhedslistens afstandtagen fra forslaget. Pernille Rosenkrantz-Theil (EL) fandt således, at vejledning bør være uafhængig af arbejdsmarkedsbehov, »idet det udelukkende skal være den enkelte unges interesser, vejledningen skal tjene«. Aage Frandsen (SF) betegnede den måde, de eksisterende vejlederordninger i folkeskolen og ungdomsuddannelserne arbejder på, som en »kæmpestor fordel« og kunne ikke på forhånd tilsige partiets støtte. Den kom da heller ikke ved afstemningen om forslagene, idet man stadig fandt, at der med den nye centraliserede vejlederordning er en »klar risiko« for, at afstanden mellem vejleder og de, der skal vejledes, bliver for stor.

Bodil Kornbek (KRF) delte disse betænkeligheder og sagde bl.a. »Desuden mener vi, at fjernelsen af skolevejlederen på skolen står i et misforhold til regeringens ønske om at styrke indsatsen over for de svage elever. De svage elever vil have meget vanskeligt ved at blive hjulpet og støttet af vejledere, der kun har perifert kendskab til den enkelte«.

Men flertallet var hjemme: L 104 blev vedtaget med 96 stemmer (V, S, DF, KF og RV) mod 10 (SF, EL og KRF). og L 105 med 98 stemmer (V, S, DF, KF og RV) mod 11 (SF, EL og KRF).

Debatten i offentligheden var sparsom – emnet forekom vel ikke konkret nok. Alligevel karakteriserede GL lovforslaget således:³³ »Enkelte skeptiske sjæle kan måske nok have svært ved ikke at trække på smilebåndet, når en del af lovens indsats ifølge bemærkningerne består i etableringen af et antal fælleskommunale vejledningsenheder og et landscenter under overskriften »Mindre bureaukrati«. Det er på den anden side svært at bevare humoren, når det fornemmes, at ressourcerne til disse foretagender skal hentes i det eksisterende system«.

Vejlederreformen omfatter følgende hovedpunkter:

1. Vejledningen af valg af ungdomsuddannelse samles pr. 1.1. 2004 i (fælles)kommunalt regi i ca. 50 murstensløse »Ungdommens Uddannelsesvejledning«
2. Folkeskoleeleverne skal fortsat vejledes på deres skoler, men fremover under en fælles ledelse af Ungdommens Uddannelsesvejledning (UU), som skal samarbejde med ungdomsuddannelsesinstitutionerne og inddrage arbejdsmarkedets repræsentanter i området. Bekendtgørelse nr. 452 om *uddannelses- og erhvervsvejledning*, som angav formålet med vejledningen og hjemlede R.U.E., er ophævet pr. 1.8. 2004
3. Det centrale ansvar for vejledningen om valg af videregående uddannelse samles i Undervisningsministeriets regi i et nyetableret Landscenter for Uddannelses- og Erhvervsvejledning (LUE). Selve vejledningsopgaven skal løses i formentlig ca. 7 regionale centre.³⁴
4. Der etableres et nationalt dialogforum for vejledning til sikring af kommunikation mellem regeringen og interessenter på vejledningsområdet
5. Ressourcer flyttes til UU-centrene fra ungdomsuddannelsesinstitutionerne og de videregående uddannelsesinstitutioner
6. Der etableres en national, virtuel vejledningsportal på internettet målrettet mod alle målgrupper.
7. Endelig etableres der en fælles vejlederuddannelse, og vejlederne skal have vejledning som deres hovedbeskæftigelse. Der bliver hermed tale om en samordning af ca. 25 forskellige vejlederuddannelser

Den under pkt. 6 nævnte vejlederportal blev 20.8. 2003 udbudt i licitation i EU-tidende. Det hedder her, at vejledningsportalen, der skal være klar i første version 1.8. 2004, skal omfatte sammenlignelige informationer om ungdomsuddannelser, de videregående uddannelser og andre uddannelser, samt markedsinformation.

Men én ting er, hvad man gør på Christiansborg, noget andet er det udførende plan, som er kommunernes ansvarsområde. På folkeskoleområdet er kommunerne da også i fuld gang med nu at afklare præmisserne for næste års planlægning, idet folkeskolelovens § 19 a, der hjemlede skolevejlederfunktionen, er ophævet med den ændrede folkeskolelov vedtaget foråret 2003.

Først de praktiske spørgsmål:

Det må forventes, at flere kommuner snarest må forholde sig til en række centrale punkter i tilrettelæggelsen af den ændrede vejledning. Det gælder eksempelvis spørgsmålet om, hvor stort et elev- og befolkningsgrundlag et UU-center bør have, hvis man ikke alene ønsker specialiseringsmuligheder, men også en effektiviseringsgevinst. For nogle centre kan området måske beløbe sig til ca. 250.000 borgere og ca. 30.000 elever. Den til loven knyttede bloktilskudsberegning tager udgangspunkt i størrelsesordenen 100.000 borgere.

UU-centrenes geografiske placering skal fastlægges. Meget tyder dog allerede nu på, at der oprettes centre omkring de byer, som har et rimeligt udbud af ungdomsuddannelser.³⁵

På centrene skal der være tilstrækkelig plads til administration og ledelse samt mulighed for vejlederarbejdspladser. Der skal således tages stilling til, om der skal være arbejdspladser til alle vejledere, og hvis ikke, da til hvem og hvor mange. Der skal også være mødefaciliteter. Da UU-centrets vejledere må forventes at lægge hovedvægten i deres arbejde på skolerne og altså uden for centrets fire vægge, må kommunerne samtidig påregne, at der skal stilles de nødvendige kontorfaciliteter til rådighed på skolerne.

Der må tages stilling til, hvilke opgaver der kan løses af administrative, mindre løntunge medarbejdere, og hvilke opgaver der er egentlige vejledningsopgaver, således at vejledernes arbejdstid går til vejledning og ikke administration. Derfor skal derfor være god adgang til IT, og den samlede IT-løsning må afstemmes mellem de kommuner, som indgår i fællesskabet.

Vejlederne forventes ansat ved UU-centrene på fuld tid efter normale overenskomster. Personer med forskellig uddannelsesbaggrund kan søge stillingerne, idet det er tilsigtet, at et center skal kunne disponere over en bred vifte af vejlederkompetencer. Erhvervs- og uddannelsespraktik, brobygningsadministration, socialpraktik mv. skal også administreres herfra. Spørgsmålet er, om denne brede kompetencevifte muliggør en anvendelse, der i tilstrækkelig grad tilgodeser de enkelte uddannelsesgruppers behov.

Der må også tages stilling til centrene ledelsesstruktur, herunder bestyrelse og daglig ledelse, f.eks. i hvilket omfang bestyrelsen kan og bør udpeges blandt kommunernes relevante embedsmænd. Der skal formuleres og godkendes målsætninger og retningslinjer for budgetlægning og regnskabsaflæggelse mv.

Indholdet af vejledningen giver også anledning til spørgsmål:

Afgørende for vejledning er, hvordan man sikrer, at den gruppe unge, som af den ene eller anden grund dropper ud af systemet, får en hurtig og nem adgang til rådgivning og vejledning. Den virtuelle vejledningsportal rækker formentlig ikke her. Der må derudover suppleres med lokale rådgivningsmuligheder. Spørgsmålet bliver, om dette skal ske på kommunal basis, eller om det kan tilrettelægges fælleskommunalt. Der må tillige påregnes opsøgende virksomhed i forskellige ungdomsmiljøer, for selvom der etableres et fælles center, vil indsatsen skulle udøves, hvor målgruppen blandt børn og unge befinder sig, f.eks. i ungdomsklubber mv.

Den fremtidige skolevejledning skal ifølge lovteksten fortsat gives eleverne ude på den skole, hvor de går. Her har der indtil nu i folkeskoler været en skolevejleder, men den funktion er som nævnt ikke mere hjemlet i folkeskoleloven. Kan klasse-lærerne magte opgaven? Ellers må der etableres støttefunktioner.

Vejledningen skal bl.a. kunne leve op til bestemmelserne i lovens § 1, stk. 2, om »behovsbestemt vejledning«. Man må derfor forvente, at ressourcerne i et vist omfang rettes mod vanskeligt stillede unge i stedet for et bredt udsnit af folkeskolens elever – en konsekvens heraf ved en ressourceneutral løsning medfører formentlig, at næsten alle normalelever vil få mindre vejledning end i dag, mens kun de få vil få mere.

UU-centrene skal også forestå kurser for lærere mv., ligesom kommunernes kuratorordninger, EGU-arbejde og ungdomsskolens vejledning over for heltidsundervis-

ningen forventes at indgå i centeret, herunder kurser for klasselærere mv. Vejledningsopgaver på de sidstnævnte to områder er erfaringsmæssigt tunge og forudsætter en høj grad af tryk fra elevernes side. En resultatorienteret vejledning er derfor i betydeligt omfang bestemt af, at eleverne kender den pågældende vejleder personligt.

Centeret skal endelig indgå konkrete samarbejdsaftaler med de enkelte kommuners socialforvaltninger og eventuelt løse opgaver for disse efter aftale og betaling. På hvilken måde vil denne indtægtsdækkede virksomhed påvirke centrene's opgaveprioritering?

Mange er p.t. optaget af at udtænke gode løsninger på disse spørgsmål. Og det er vigtigt. For vejledning om valg af uddannelse og erhverv har vundet indpas i det danske uddannelsessystem på traditionel dansk manér for nye pædagogiske tiltag i skolen: De er groet op efter behov i brugerkredse. Derfor har der også været stor variation i den måde, vejledningen er blevet realiseret på på de forskellige uddannelsesniveauer.

Værd at hæfte sig ved er imidlertid, at man overalt har taget vejledningen til sig. En koordinering af diverse vejledningsformer kan derfor være tiltrængt. Det overordnede spørgsmål, som vi først vil få svaret på om nogle år, bliver derfor, om den nye ordning vil blive oplevet lige så positivt af brugerne som den hidtidige vejledning.

Universitetsforliget og CVU'erne

Folketingsåret bragte også en reform af universitetsloven med ikrafttræden 1.7. 2003. Reformens hovedpunkter udgøres dels af en indholdsreform, hvori krav om systematisk kvalitetsudvikling indgår, dels en reform af de overordnede styreformer, idet universiteterne gøres til selvejende institutioner og med ny ledelsesstruktur. En af de administrative konsekvenser er, at universiteternes bevillinger bliver en taxameterordning, hvor tilskud udbetales som bloktilskud.

Lovforslagene L 125 og L 126 blev behandlet sammen.³⁶ Ved 1. behandlingen sagde Hanne Severinsen (V) bl.a.: »Kvalitetssikringen vil blive indbygget i udviklingskontrakterne ... Udviklingskontrakterne bliver det vigtige fremtidige instrument, der sikrer kontakten til samfundet. Det er her, det enkelte universitet fastlægger visioner og overordnede indsatsområder og udviklingsstrategi«. Hun nævnte tillige, at forslaget ikke anfægtede universiteternes forskningsfrihed og eneret på doktorgraden, samt de studerendes indflydelse i den nye ledelsesstruktur var fastholdt.

Morten Homann (SF) var ikke enig heri og bad om at få bekræftet, at man »går fra en situation, hvor de studerende er repræsenteret på alle niveauer og med en sikret indflydelse, til en situation, hvor de studerende godt nok er repræsenteret i studienævnene, men hvor studienævnenes indflydelse er beskåret, og hvor de studerende ikke er repræsenteret på institutniveau i de kollegiale organer, som det er tilfældet i dag«. Pernille Rosenkrantz-Theill (EL) formulerede sig skarpere: »Hvilke konkrete eksempler har Venstre på, at selveje, afdemokratisering og virksomhedsledelse af læreanstalter giver bedre uddannelse?« Lene Jensen (S) mente, dog, at den nye bestyrelsesstruktur ville give »mere beslutningskraft« og »større gennemslagskraft på universiteterne«.

Ikke uventet blev udvalgsbehandlingen omfattende, hvad der gav Hanne Severinsen (V) lejlighed til ved forslagenes 2. behandling at »takke de mange, der har bidraget til, at vi har fået belyst nogle problemstillinger ... og fået lejlighed til at præcisere nogle ting«. Alligevel beskrev Morten Homann (SF) situationen således, »at alle de henvendelser fra nogle af landets klogeste hoveder har udmøntet sig i forsvindende få ændringsforslag fra forligspartiernes side«. Mere specifikt kommenterede Jesper Langballe(DF) forskningsfriheden med henvisning til den nye lovs § 17 (»I den tid, hvor de videnskabelige medarbejdere ikke er pålagt sådanne opgaver, forsker de frit ...«) med følgende ord: »Men det er jo fortsættelsen, der er spændende: »inden for universitetets forskningsstrategiske rammer«. Med andre ord: I kan forske frit, kære venner, i det, bestyrelsen med det eksterne flertal har bestemt. Det er vist det, man kalder new speak«. Også 2. behandlingen delte vandene – af de 18 ændringsforslag til L 125 blev den tredjedel, der var stillet af videnskabsministeren, vedtaget. 3. behandlingen vakte ligeledes debat – stort set med samme aktører og samme argumentation. Ikke uventet blev resultatet da også, at L 125 blev vedtaget med 76 stemmer (V, S, KF og KRF) mod 29 (DF, SF, RV og EL).

Heller ikke i offentligheden var modtagelsen af forslaget specielt positiv blandt f.eks. studerende, hvorfor videnskabsminister Helge Sander (V) i et læserbrev bl.a. så sig nødsaget til at præcisere: »I udkastet til universitetslov, der blev sendt i høring i mandags, hedder det: »universiteterne er selvejende institutioner inden for den offentlige forvaltning under tilsyn af videnskabsministeren«. Det betyder, at universiteterne fortsat er omfattet af lov om offentlighed i forvaltningen og lov om Folketingets Ombudsmand. Ministeriet har fortsat en tilsynsforpligtelse«. ³⁷

Forslaget blev bakket kraftigt op af en leder i Weekendavisen 1.-7. november 2002, hvor det bl.a. hed: »Den eneste sandhed i jeremiaderne er, at medarbejderdemokratiet er afskaffet på universiteterne, resten er det rene vås«, og hvor det betegnes som »en regulær befrielse«, at »væk er dermed den politiseren, der har hærget samarbejdsorganerne, væk er den fortsatte intrigeren om magten, og væk er det bureaukratiske omsvøbsdepartement af tom snak og uldne aftaler, der har lammet universiteternes handlekraft og nytænkning«.

Man kan imidlertid alligevel komme i tvivl om, hvor langt et liv den nye reform vil få. Måske føler universiteterne sig også klemt af de p.t. 23 CVU'er – og vice versa. Undervisningsminister Ulla Tørnæs annoncerede således »en ny fase for CVU'erne« ved CVU-rektorkollegiets møde 6.5. 2003 med følgende ord: »Jeg vil arbejde på at imødekomme jeres ønsker om at ændre den engelske betegnelse for CVU'er til »University College«. Jeg forstår, at betegnelsen »Centre for Higher Education« i international sammenhæng signalerer et lavere niveau end bachelorniveau ... Herudover har jeg et helt klart mål for CVU-sektoren ... Jeg vil arbejde på at skabe mulighed for, at betegnelserne »anvendt viden – anvendt forskning« knyttes til CVU'erne. Derfor vil jeg gøre det til et udviklingsperspektiv for den samlede CVU-sektor at kunne benytte sig af disse betegnelser som »varemærke« for deres vidensprofil og -niveau«.

Tanken blev imødegået af rektor for Danmarks Pædagogiske Universitet Lars-Henrik Schmidt og Claus Holm, der er sekretariats- og kommunikationschef samme sted:³⁸ »Men efter talen ser det ud til, at der skal forskes begge steder, om end CVU'erne skal tage sig af anvendt forskning, mens universiteterne skal tage sig af den forskning, der ikke kan kaldes anvendt forskning. Det tragikomiske er, at betegnelsen anvendt forskning stammer fra de universitære sektorforskningsinstitutioners arbejde. Det vil sige, at undervisningsministeren indirekte har varslet, at fremtidens små videnscentre rundt omkring i landet skal præstere anvendt forskning på samme niveau som universiteterne«.

Flere spørgsmål rejser sig i denne forbindelse: Kan CVU'erne på den ene side opretholde et forsvarligt fagligt niveau uden at have en ballast i anvendt forskning? Er Danmark på den anden side stort nok til at rumme 35 forskningsinstitutioner? Hvilken videreuddannelsesstruktur kan inden for landets økonomiske rammer sikre et højt uddannelsesniveau og konkurrencedygtighed med udlandet? Selvom CVU'ernes første vanskelige dannelsesproces nu for de flestes vedkommende er et overstået stadium, venter en stribe både indholdsmæssige og økonomiske problemer stadig på at blive behandlet.

Andre lovændringer mv.

L 25 om ændring af lov om *statens voksenuddannelsesstøtte (SVU)*. (Bortfald af SVU til fagspecifikke kurser).

Fremsættelse af lovforslag 2.10. 2002.

1. behandling 8.10. 2002.

2. behandling 26.11. 2002.

3. behandling 3.12. 2002.

Lov nr. 1076 af 17.12. 2002.

L 26 om ændring af lov om *erhvervsgrunduddannelse m.v.* og lov om *produktions-skoler*. (Erhvervsgrunduddannelse på produktionsskoler).

Fremsættelse af lovforslag 2.10. 2002.

1. behandling 8.10. 2002.

2. behandling 26.11. 2002.

3. behandling 3.12. 2002.

Lov nr. 1077 af 17.12. 2002.

L 33 om ændring af lov om *almen voksenuddannelse og om voksenuddannelsescen-tre* og lov om *kursus til højere forberedelseksamen og om studieforberedende enkeltfagsundervisning for voksne m.v.* (Deltagerbetaling, lokalråd m.v.).

Fremsættelse af lovforslag 10.10. 2002.

1. behandling 7.11. 2002.

2. behandling 3.12. 2002.

3. behandling 11.12. 2002.

Lov nr. 1078 af 17.12. 2002.

L 45 om ændring af lov om *produktionsskoler*. (*Forenklinger og konsekvensændringer*).

Fremsættelse af lovforslag 31.10. 2002.

1. behandling 7.11. 2002.

2. behandling 3.12. 2002.

3. behandling 11.12. 2002

Lov nr. 1079 af 17.12. 2002.

L 46 om ændring af lov om *institutioner for erhvervsrettet uddannelse, lov om Centre for Videregående Uddannelse og andre selvejende institutioner for videregående uddannelser m.v. og en række andre love*. (*Momskompensation*).

Fremsættelse af lovforslag 31.10. 2002.

1. behandling 8.11. 2002.

2. behandling 5.12. 2002.

3. behandling 11.12. 2002.

Lov nr. 1080 af 17.12. 2002.

L 70 om ændring af lov om *Arbejdsgivernes Elevrefusion og lov om erhvervsuddannelser*. (*Omlægning af tilskud m.v. fra Arbejdsgivernes Elevrefusion (AER)*).

Fremsættelse af lovforslag 6.11. 2002.

1. behandling 19.11. 2002.

2. behandling 3.12. 2002.

3. behandling 11.12. 2002.

Lov nr. 1081 af 17.12. 2002.

L 71 om ændring af lov om *landbrugsuddannelser*. (*Ændringer af uddannelsens struktur*).

Fremsættelse af lovforslag 6.11. 2002.

1. behandling 19.11. 2002.

2. behandling 3.12. 2002.

3. behandling 11.12. 2002.

Lov nr. 1082 af 17.12. 2002.

L 72 om ændring af *forskellige love på Undervisningsministeriets område*. (*Opfølgning på aftale om bedre uddannelser m.v.*).

Fremsættelse af lovforslag 6.11. 2002.

1. behandling 19.11. 2002.

2. behandling 3.12. 2002.

3. behandling 11.12. 2002.

Lov nr. 1083 af 17.12. 2002.

L 73 om arbejdsmarkedsuddannelser m.v. (behandlet sammen med L 74)

Fremsættelse af lovforslag 6.11. 2002.

1. behandling 26.11. 2002.

2. behandling 20.5. 2003.

3. behandling 4.6. 2003.

Lov nr. 446 af 10.6. 2003.

L 74 om ændring af lov om åben uddannelse (erhvervsrettet voksenuddannelse) m.v., lov om godtgørelse ved deltagelse i erhvervsrettet voksen- og efteruddannelse og forskellige andre love. (Tilskud til arbejdsmarkedsuddannelser m.v.). (behandlet sammen med L 73)

Fremsættelse af lovforslag 6.11. 2002.

1. behandling 26.11. 2002.

2. behandling 20.5. 2003.

3. behandling 4.6. 2003.

Lov nr. 447 af 10.6. 2003.

L 75 om ændring af lov om erhvervsuddannelser med flere love. (Forenkling af uddannelsesråd m.v. og godkendelse af institutioner til landbrugsuddannelse).

Fremsættelse af lovforslag 6.11. 2002.

1. behandling 26.11. 2002.

2. behandling 25.3. 2003.

3. behandling 8.4. 2003.

Lov nr. 297 af 30.4. 2003.

L 147 om ændring af lov om friskoler og private grundskoler m.v., lov om folkehøjskoler, efterskoler, husholdningsskoler og håndarbejdsskoler (frie kostskoler), lov om gymnasiet m.v. og lov om kursus til højere forberedelseseksamen og om studieforberedende enkeltfagsundervisning for voksne m.v. (Forenkling af bestemmelser om tilskud, elevstøtte og vedtægter).

Fremsættelse af lovforslag 29.1. 2003.

1. behandling 5.2. 2003.

2. behandling 8.4. 2003.

3. behandling 10.4. 2003.

Lov nr. 287 af 23.4. 2003.

L 173 om ændring af lov om erhvervsuddannelser. (Forenkling og mere fleksibilitet).

Fremsættelse af lovforslag 27.2. 2003.

1. behandling 13.3. 2003.

2. behandling 20.5. 2003.

3. behandling 4.6. 2003.

Lov nr. 448 af 10.6. 2003.

L 205 om ændring af lov om *statens voksenuddannelsesstøtte (SVU)*. (Tilskud til deltagerbetaling til ledige).

Fremsættelse af lovforslag 26.3. 2003.

1. behandling 11.4. 2003.

2. behandling 22.5. 2003.

3. behandling 4.6. 2003.

Lov nr. 449 af 10.6. 2003.

Noter

1. Udgivet på Hans Reitzels Forlag 2003. Erik Jørgen Hansen var i mange år forskningsleder på Socialforskningsinstituttet og fra 2000 professor ved Institut for pædagogisk sociologi ved Danmarks Pædagogiske Universitet.
2. E.J.H. sammenfatter s. 16-17 synspunkter fremsat af den mangeårige UNESCO-medarbejder Juan Carlos Tedesco i bogen *The New Educational Pact. Education, Competitiveness and Citizenship in Modern Society*. Paris: UNESCO. International Bureau of Education, 1997.
3. Folketingets forhandlinger 2002-2003, s. 3.
4. Se f.eks. »Skolen i årets løb – Folketingsåret 2001-2002« s. 146 ff. i *Uddannelseshistorie 2002*.
5. Berlingske Tidende og Politiken 16.10. 2002.
6. L 130 om ændring af lov om folkeskolen. (*Bedre indskoling og styrkelse af fagligheden i folkeskolens undervisning*).
Fremsættelse af lovforslag 22.1. 2003.
 1. behandling 5.2. 2003.
 2. behandling 8.4. 2003.
 3. behandling 10.4. 2003.Lov nr. 300 af 30.4. 2003.
7. *Folkeskolen* nr. 47, 21.11. 2002.
8. Politiken 15.11. 2002.
9. Information og Jyllands-Posten 15.11. 2002.
10. Formandens udtalelse blev fremsat i forbindelse med præsentationen af KL's høringssvar af 20.12. 2002.
11. Undervisningsministerens pressemeddelelse af 2.4. 2003.
12. Nyhedsbrev for skoleledere, nr. 2, maj 2003.
13. Skolebestyrelsen nr. 3 2002, 3.5. 2002.
14. Se afsnittet »Faglighed og rummelighed« i »Skolen i årets løb – Folketingsåret 2001-2002« s. 148 ff. i *Uddannelseshistorie 2002*.
15. Politiken 6.5. 2003.
16. Rapporten *Folkeskolens afgangsprøver – prøvernes betydning og sammenhæng med undervisningen* er udsendt 11.11.2002 af EVA.
17. Undervisningsministeriets pressemeddelelse 26. marts 2003
18. Se afsnittet »Ny 10. klasse – på vej mod en kommunal ungdomsskole« i s. 152 ff. i *Uddannelseshistorie 1999*.
19. Jf. Undervisningsministeriets pressemeddelelse den 25.6. 2003.
20. L 148 om ændring af lov om gymnasiet m.v., lov om kursus til højere forberedelseseksamen og om studieforberedende enkeltfagsundervisning for voksne m.v. og lov om de erhvervsgymnasiale uddannelser til højere handelseksamen og højere teknisk eksamen. (*Undervisning i udlandet*).
Fremsættelse af lovforslag 29.1. 2003.
 1. behandling 5.2. 2003.
 2. behandling 8.4. 2003.
 3. behandling 10.4. 2003.Lov nr. 301 af 30.4. 2003.
21. Politiken 4.11. 2002.
22. Gymnasieskolen nr. 12, 19.6. 2003, s. 14.
23. Jf. Undervisningsministeriets pressemeddelelse den 28. maj 2003 samt Gymnasieskolen nr. 11 af 5.6. 2003, s. 4.
24. Klassikerforeningens meddelelser nr. 207, juni 2003.
25. Gymnasieskolen nr. 14, 21.8. 2003, s. 9.

26. Gymnasieskolen nr. 11, 5.6. 2003, s. 5.
27. Her gengivet efter Gymnasieskolen nr. 11, 5.6. 2003, s. 5.
28. Gymnasieskolen nr. 1, 9.1. 2003.
29. Gymnasieskolen nr. 11, 5.6. 2003, s. 3.
30. L 104 om vejledning om valg af uddannelse og erhverv.
Fremsættelse af lovforslag
 1. behandling 9.1. 2003.
 2. behandling 8.4. 2003.
 3. behandling 10.4. 2003.
 Lov nr. 298 af 30.4. 2003.

L 105 om ændring af forskellige love på Undervisningsministeriets område. (Ændringer som følge af lov om vejledning om valg af uddannelse og erhverv).
Fremsættelse af lovforslag 4.12. 2002.
 1. behandling 9.1. 2003
 2. behandling 8.4. 2003.
 3. behandling 10.4. 2003.
 Lov nr. 299 af 30.4. 2003.

B 3 om oprettelse af en sammenhængende ungdoms- og uddannelsesvejledning.
Fremsættelse af forslag 3.10. 2002.
 1. behandling 9.1. 2003.
31. Fra Undervisningsministeriets pressemeddelelse den 15. oktober 2002.
32. Rådet for Uddannelses- og Erhvervsorientering, *R.U.E.*, blev oprettet 1981 til styrkelse af vejledningen og samordning af de ca. 25 vejledningsordninger.
33. Gymnasieskolen, nr. 23. 2002.
34. Undervisningsministeriets nyhedsbrev nr. 1 om *Reform af vejledning om valg af uddannelse og erhverv* af 10.6. 2003.
35. Undervisningsministeriets Nyhedsbrev nr. 7, 25. april 2003.
36. L 125 om lov om universiteter (universitetsloven).
Fremsættelse af lovforslag 15.1. 2003.
 1. behandling 24.1. 2003.
 2. behandling 10.4. 2003.
 3. behandling 8.5. 2003.
 Lov nr. 403 af 28.5. 2003.

L 126 om ændring af forskellige love på Undervisningsministeriets område. (Konsekvensændringer i forbindelse med universitetsreformen).
Fremsættelse af lovforslag 15.1. 2003.
 1. behandling 24.1. 2003.
 2. behandling 29.4. 2003.
 3. behandling 8.5. 2003.
 Lov nr. 401 af 28.5. 2003.
37. Politiken, 7.11. 2002.
38. Kristeligt Dagblad 31.7. 2003.

Signe Holm-Larsen, (f. 1939). Cand.pæd. i fransk. Tidligere lærer, fagkonsulent, skoledirektør og fagredaktør for sprog og pædagogik ved Danmarks Nationalleksikon. Nu ansv. redaktør ved Kroghs Forlag. Egen konsulentvirksomhed vedr. pædagogiske spørgsmål. Forfatter til bl.a. alment-pædagogiske værker samt undervisningsmaterialer i fransk og latin.